

De Nederlandse Dialectstudie in 1951

door L. GROOTAERS

I. Bibliographie. — In deze *Handel*. verscheen het jaarlijkse overzicht van L. GROOTAERS (1).

De beredeneerde bibliographie van E. LEGROS, *La philologie wallonne en 1950*, bevat steeds nuttige gegevens voor de neerlandicus (2).

Door de zorgen van het Comité International Permanent des Linguistes verschenen delen III en IV van een *Bibliographie linguistique des années 1948-1949*: CHR. MOHRMANN had de redactie er van; ook in dit deel komt een sectie over Nederlandse linguïstiek voor (3).

In 1951 verscheen het derde *Jaarboek van de Nationale Commissie voor Folklore* (Vlaamse Afdeling): er werden plannen gemaakt om vragenlijsten uit te sturen. Dit Jaarboek bevat vooral een zeer gedetailleerde bibliographie over 1949-1950, met een kort hoofdstuk over *Volkstaal* (4).

II. Publicaties van algemene aard. — Van de Dialecten-Commissie van de Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen verscheen het *Verslag over 1950*. Het afdrucken van de *Taalatlas* (Akademie-Reeks) vorderde zeer langzaam. Het controleren van het Zuidnederlands materiaal werd gedeeltelijk te Leuven gedaan in de jaren 1949 en 1950, maar leverde grote moeilijkheden op: de

reden hiervan moet gezocht worden in het feit dat de Dialecten-Commissie kaarten wil tekenen enerzijds van verschijnselen met zeer fijne nuanceringsen (b. v. de stamklinker in *nagel*) en anderzijds van begrippen, waarvoor de verschillende woordvarianten zo affectief geladen zijn (*grootvader, grootmoeder*) dat het niet mogelijk is de gegevens van de vragenlijsten met zekerheid te interpreteren : de Zuidnederlandse Dialectcentrale te Leuven, die het materiaal ter beschikking stelde, heeft de Amsterdamse Commissie er op attent gemaakt, dat men uit schriftelijk ingezameld materiaal niet meer moest trachten te halen dan het kan opleveren. De woordgeographische studies, die tot nu toe van Leuven uitgingen, bewijzen echter dat het materiaal *binnen bepaalde grenzen* zeer goed te gebruiken is. In 1951 stuurde het Amsterdamse Bureau vragenlijst 19 uit : ze omvat slechts 9 vragen (met onderverdelingen) : voor de meeste van deze vragen bezit het Zuiden reeds materiaal, o. a. *schommel, vetkaantje* (reeds gepubliceerd) (4).

Het *Verlag van de Volkskunde-Commissie* betreft dat er nog geen begin kon gemaakt worden met het uitgeven van de volkskunde-atlas ; deze atlas zal, zoals zijn oudere broer, Noord- en Zuid-Nederland omvatten (zie hieronder blz. 99) (5).

Mej. Dr. GHYSEN verzond in 1951 weer drie vragenlijsten, die de letter P verder behandelen en daarenboven enige extra-vragen stellen (7).

Sedert April 1951 verschijnt *Neerlands Volksleven*, onder redactie van K. TER LAAN en Tj. W. R. DE HAAN : dit populariserende tijdschriftje bevat ook wel soms iets over volkstaal (8).

Voor het verzamelwerk *Handboek der Geografie van Nederland* schreef A. WEYNEN een uitvoerig hoofdstuk over *De Dialecten* ; achtereenvolgens worden behandeld : ont-

staan van dialect, methodes van dialectindeling, hoofdindeling van de Nederl. dialecten, kenmerken der hoofd-dialecten, nadere indeling, dialectische variaties, vormende krachten (expansies, oude ethnologische factoren, samenwerkende factoren, betekenis van de aardrijkskundige gesteldheid, interne taalfactoren) : het geheel vormt een beknopte, maar zeer goed geslaagde synthese, waarbij nog de zeer uitvoerige en gedetailleerde literatuuropgaven komen (9).

J. KLATTER geeft *Enige algemene kenmerken van het Gronings* aan (10), terwijl J. TANS de *Dialectverhoudingen in Nederlands Limburg* beschrijft (11).

Over de waarde van de litteraire werken als bronnen voor de kennis van het Limburgs heeft J. MOORS een pessimistisch oordeel : „er moet begonnen worden met het bestuderen van niet-letterkundige stukken”. Pas later kan dan het taalkarakter van litteraire werken bepaald worden (12)*.

Over het dialectisch substraat dat nog in het A. B. voortleeft schreven H. ARINK, *Provincialismen in het Oosten* (13) en G. G. KLOEKE, *Provincialismen* (14); de eerste gaf nog een paar naschriften in volgende afleveringen van hetzelfde tijdschrift, *Driemaandelijkse Bladen*.

W. ROUKENS behandelde *Regionalisme en Volkscultuur*

* Het weze ons veroorloofd hier in het voorbijgaan de aandacht te vestigen op het werk dat onder de leiding van W. VON WARTBURG werd georganiseerd aan het Institut für Romanische Sprachwissenschaft van de Deutsche Akademie der Wissenschaften in Berlijn : hier is een begin gemaakt met het systematisch onderzoek van de taal der Franse *Coutumes* ; uit een eerste studie van de woordenschat van het *Nouveau Coutumier général* van BOURDOT DE RICHEBOURG blijkt dat honderden woorden veel ouder zijn dan wordt opgegeven in de Franse etymologische woordenboeken. Wanneer wordt iets dergelijks voor ons taalgebied ondernomen? (Zie BALDINGER, *Die Coutumes und ihre Bedeutung für die Geschichte des französischen Wortschatzes*, Zeitschr. f. rom. Phil., LXVII (1951) 3-48.

in zijn Openbare Les bij de aanvaarding van het ambt van lector in de Volkskunde te Nijmegen : hij wijdt ook zijn aandacht aan sommige uitingen van de volkstaal als spreekwoorden, enz. (15).

A. VAN LOEY publiceerde een overzicht van de huidige stand der neerlandistiek, waarin ook de dialectologie een ruime plaats inneemt (16).

J. LEENEN tekent protest aan tegen de wijze waarop het Nederlands wordt behandeld (als „Nebensprache") in de 4^e druk van A. BACH, *Geschichte der deutschen Sprache* : de terminologie wordt duidelijk omschreven en we hopen maar dat dit opstel ook onder de ogen van talrijke Duitse lezers zal komen (17).

De verhouding van cultuurtaal tot dialect heeft een geheel andere vorm waar het dialect tot een andere taalgroep behoort : dit verschijnsel wordt behandeld door P. POST in *Bilinguïsme in Nederland* (18) en in een uitvoerig onderzoek van de *Woordenschat van zesjarige kinderen in tweetalig Friesland* (19).

De wisselwerking A. B. en dialect komt natuurlijk ter sprake in de scherpzinnige uiteenzetting van *Gezag en Norm bij het gebruik van Verzorgd Nederlands* door G. G. KLOEKE (20).

In Zuid-Afrika groeit de belangstelling voor de streek-talen : L. P. HEIBERG bestudeert de *Taal- en Denkvormen van die Gansbaaise Vissers* : verschijnselen uit klank- en vormleer, uit syntaxis en woordenschat, die als karakteristiek voor deze kleine dorpsgemeenschap (800 blanken) kunnen worden beschouwd (21).

P. A. OPPERMAN deelt enige bijzonderheden mee over *Die Spreektaal in Noordwes-Kaapland* (22).

Ten slotte vermelden we dat de *Zeitschrift für Mundartforschung* einde 1951 opnieuw is verschenen : de uitgever is thans de firma Fr. Steiner in Wiesbaden (23).

III. Klank- en Vormleer. — F. J. PEETERS publiceerde een uitvoerig onderzoek van *Het Klankkarakter van het Venloos* : deze studie is in de eerste plaats een fonologie van het dialect, maar volgens een beter doordachte en scherpzinniger methode dan die, welke werd toegepast door J. KATS in zijn werk over het Roermonds (zie deze *Hand.*, XIV, 1940, 175), nl. de door VAN GINNEKEN gepropageerde tienwoordenlijstjes-methode. We kunnen hier alleen de titels van de hoofdstukken citeren, met eventuele korte opmerkingen : I. De achtergrond van dit boek (materiaalverzameling) ; II. Fonologie in het algemeen ; III. De keuze van een spelling ; IV. De Venlose klinkers ; V. Spectrografisch Onderzoek (twintig inwoners van Venlo kwamen naar het Phonetisch laboratorium van Amsterdam, waar hun klinkers werden geregistreerd door middel van de spectrograaf van FREYSTEDT, door F. TRENDELENBURG gedemonstreerd op het Gentse Congres voor Phonetische Wetenschappen van 1938 : zie *Proceedings*, blz. 128 vg. Merkwaardig is dat het gemiddelde van alle resultaten der klinkeranalyse een curve oplevert, die zich in het gebied van de ø - of œ -resonantie bevindt) ; VI. De Venlose consonanten (deze worden wel fonologisch, maar niet experimenteel onderzocht : wie ooit een oscillogram van consonanten onder de ogen heeft gehad, zal dit zeer begrijpelijk vinden) ; VII. De Venlose diftongen ; VIII. De Venlose intonaties (het dialect kent niet 2×2 tonen zoals het Tongers en het Hasselts, maar slechts drie intonaties : sleeptoon, stoottoon en een meer gelijkmatige toon, waarvoor schr. de term „galmtone” bezigt ; ook wordt de zinsintonatie in dit hoofdstuk behandeld). Het boek is in de hoogste mate „anregend” : er staan ons „nog merkwaardige ontdekkingen te wachten” in het fonetisch onderzoek van de Limburgse dialecten (24).

Over het boek van PEETERS leze men ook de uitvoerige bespreking van A. WEYNEN (25).

H. C. LANDHEER schreef een klank- en vormleer van *Het Dialect van Overflakkee*; hij gaat uit van zijn geboorteplaats Ooltjesplaat. Na een *Inleiding* beschrijft de auteur de klanken fonetisch en fonologisch, schetst de historische ontwikkeling van wg. klinkers tot het modern dialect en bespreekt de afwijkingen van het consonantensysteem; de *Vormleer* omvat de voornaamste woordsoorten; de hoofdstukken over partikels, over syntactische verschijnselen en over de situering van het dialect in zijn geografische omgeving moesten, wegens financiële bezwaren, voorlopig ongedrukt blijven. Deze dialectgrammatica is een welkome aanvulling bij de oudere en nieuwere studies aan het Zeeuws gewijd; ze vormt het eerste nummer van een nieuwe reeks *Taalkundige Bijdragen van Noord en Zuid* onder redactie van G. G. KLOEKE en L. GROOTAERS (25).

Ook dit werk werd door A. WEYNEN, die zelf het Acht-huizens heeft onderzocht, besproken (26).

K. HEEROMA bespreekt *Ontspoorde Frankisering* en wil dus de vraag beantwoorden: „hoe zag het Ingwaëonse klanksysteem er omstreeks 1000 uit, hoe het Frankeische en welke mogelijkheden van ontsporing hebben zich voorgedaan bij de overgang van het ene op het andere?” Schr. beperkt zijn onderzoek tot de vocalen (27).

In zijn licentiaatsscriptie (uitzonderlijk in druk verschenen) behandelt G. WINNEN *De Ogm. ai vóór Umlautsfaktor in het Tiens Dialect*, een zeer grondig detailonderzoek, ook met behulp van toponymisch en van taalgeographisch materiaal (28).

M. HOEBEKE wijdt een kort opstel aan de reeds meermaals behandelde vraag van de *palatalisatie van Germ. a > e vóór gutturalen en labialen*. Hij bestrijdt de Brabantse expansietheorie door B. VAN DEN BERG gelanceerd,

(*Lew. Bijdr.*, XXVIII en XXXVI) wat de Oost- en Westvlaamse vormen betreft (29).

H. VANGASSEN deelt aanzienlijk materiaal mede over de ontwikkeling van de klinker in *zullen*, materiaal afkomstig uit oorkonden van het vroegere Hertogdom Brabant (30).

B. FADDEGON publiceert de *Analyse van een Amsterdamse klankwet*, betreffende de Nederlandse korte en lange klinkers : het onderscheid tussen kort en lang bij de Nederlandse klinkers werd reeds geloofend door J. H. GALLÉE in 1898 ; PH. COLINET bewees experimenteel door metingen van de *a*-klanken in het A. B. van een Aalstenaar, een Maastrichtenaar en een Hagenaar dat het A. B. N. wel een quantiteitsverschil kende, al was dit niet steeds fonologisch ; zie *Lew. Bijdr.*, V, 1903-1904, 339 vg. (31).

Onder de titel *Systèmes phonologiques et mots d'emprunt franco-néerlandais* bespreken E. BLANQUAERT en C. TAVERNIER-VEREECKEN de wijzigingen die sommige Franse medeklinkers ondergaan in de mond van de inwoners van Gent en van Wingene. Merkwaardig zijn de Gentse vormen *to:ildə* „taille” en *medo:ildə* „medaille” met hun abnormale *d*, die wel door een fausse régression zal te verklaren zijn (32).

Een geval van acoustische verwarring wordt eveneens aangehaald door FR. VAN COETSEM onder de titel : *Hoe de Fransen onze g horen* ; in een Franse roman wordt de uitspraak van de voornaam *Gijs* als *Reis* aangegeven ; dit zal een Nederlands phoneticus niet verwonderen (33).

E. BLANQUAERT heeft het over *Invoeging van d in zinsverband* : nl. in de verbinding *armen draas* in het dialect van Opdorp ; de *d* zou ontstaan zijn zoals in *donder*, *Hendrik*, enz. (34).

E. BLANQUAERT bespreekt ook de termen *Oclusief*, *explosief*, etc. en meent te kunnen bewijzen dat de eerste van de twee termen overbodig is, daar elke zgn. oclusief

van een explosie vergezeld gaat : we hopen dat deze zaak eens experimenteel zal kunnen uitgemaakt worden (35).

A. R. HOL haalt een aantal variëteiten aan van de uitspraak der *r* in diverse Nederlandse dialecten (36).

B. G. J. ZWEERINK wijst op de twee soorten van *r*'s te Varsseveld (Achterhoek) : ook hier berust het onderscheid tussen dentale en uvulaire *r* op sociale factoren (37).

J. WILS houdt een *Pleidooi voor het Accent*, d. w. z. hij legt de nadruk op het grote belang van het accent in al zijn uitingen voor het fonologisch taalonderzoek : de dialectologen kunnen aan accentverschijnselen niet genoeg belang hechten (38).

A. VAN LOEY komt terug op een verklaring, die hij gaf in zijn *Bijdrage tot de kennis van het Zuidwestbrabantsch* : het gaat over duistere graphieën van medeklinkergroepen die als „chuintantes” of als praepalatalen kunnen geïnterpreteerd worden (39).

FR. VAN COETSEM behandelt een probleem uit de Nieuw-friese klankleer, dat echter ook voor de Nederlandse (vooral de Limburgse) dialectologie van belang is, nl. de anlautwijzigingen *hoa* > *woa* en *huo* > *wuó* ; de Friese stijgende diftongen hebben hier dezelfde ontwikkeling als de Zuidlimburgse, waarnaar schr. dan ook verwijst (40).

Op het terrein van de vormleer moeten we enkele opstellen vermelden.

A. R. HOL geeft enclitische vormen van het pronomen *hij* in de Betuwe, als aanvulling bij een opstel van KOOIMAN over *Hij* in *N. Taalg.*, XLIII (1950) (41).

P. C. PAARDEKOOPER bespreekt *Het getal als grammatische categorie in het ABN* en werpt hierbij een aantal vragen op, die ook voor het dialectonderzoek van belang zijn (42).

C. B. VAN HAERINGEN wijst er op dat een *Genusveran-*

dering bij stofnamen gaande is, nl. dat het *de*-genus aan de winnende hand is (43).

Dezelfde behandelt *Merkwaardige vormen van de werkwoorden* doen, gaan, slaan, staan en zien, vooral in het dialect van Dedemsvaart (Overijssel). Het „streven om die afwijkingen wat in het rechte spoor te brengen” geeft aanleiding tot het ontstaan van hiaatvullende consonanten, waarvan de phonetische ontwikkeling niet steeds gemakkelijk te verklaren is (44).

Bij dit opstel geeft J. POORTMAN een aanvulling voor Zuid-West-Drente (45).

Op het gebied van de woordvorming (phonologisch gezien) beweegt zich A. C. BOUMAN met zijn opstel over *Het Nederlandse Voorvoegsel ka-*. Dit, ook van algemeen taalkundig standpunt, zeer interessant opstel bestaat uit twee gedeelten : schr. behandelt eerst de phonologische varianten van de *schwa* in voortonige syllabe, nl. afwisseling van *a* met een andere klinker (Zwols *gamien* „gemeen”, Kleurlingen-Afrikaans *ravier* „rivier”), of met een klinker + *r* (*karstanje* enz.); uit de Zuidnederlandse dialecten zouden hiervan honderden gevallen kunnen aangehaald worden; verder worden de woorden met *k* + een phoneemvariant van de *schwa* besproken; dat deze variant zeer vaak als *a* wordt gerealiseerd is reeds om physiologische redenen duidelijk. Daar het in vele gevallen Franse leenwoorden geldt, zou het Zuiden hier een zeer rijke oogst opleveren (46).

IV. Syntaxis. — Weer is er zeer weinig te signaleren op dit gebied : we vestigen de aandacht op een kort opstel van J. L. PAUWELS over de *Voorzetsels in en op in Plaatsaanduidingen* (*op het kasteel, in het huis, op de weg, in de straat* e. dgl.) (47).

G. A. VAN ES behandelt de *Syntactische Vormen van de Concessieve Modaliteit* : hoewel het hier over het A. B.

gaat, is het opstel methodologisch van groot belang : schr. legt er trouwens de nadruk op dat de studie van de syntaxis der dialecten tegelijk met het onderzoek van die der landstaal moet ondernomen worden (48).

A. E. MEEUSSEN en V. F. VANACKER schreven over de dubbele werkwoordgroep (hulpwkw. + inf., hulpw. + verl. deelw., infin. met *te*, enz.). Het materiaal komt uit moderne romans, maar de methode kan de dialectologen interesseren (49).

V. Taalgeographie. — A. WEYNEN behandelt *Taalgeografie en interne Taalkunde* ; hij oefent critiek uit op de expansiologie, vooral zoals ze door K. HEEROMA werd aangewend : hij verklaart een aantal gevallen langs de weg van de interne taalfactoren ; het gebeurt vaak dat een betere kennis van het dialect of van de engere dialectengroep een betere verklaring aan de hand kan doen, dat dit door expansiologische combinaties mogelijk is (50).

A. R. HOL publiceert het tweede gedeelte van haar opstel over *De oude IJselstreek, een Grensgebied* (zie Hand., XXIV, 1950, 153) en bespreekt een aantal woordgrenzen : deze vormen een bundel van negen lijnen die de IJsel in de buurt van Dieren snijden en ten noorden hiervan waaaiervormig uiteengaan (51).

A. STEVENS geeft een zeer uitvoerig (40 blz.) en buitengewoon rijk overzicht van *De Evolutie van de Haspengouwse Streektaalen*. Naast beschouwingen van algemene en methodologische aard, voor een ruimer lezerspubliek bestemd, krijgen we een gedetailleerde behandeling van de twee grote stromingen, die Belgisch Limburg hebben beïnvloed of nog beïnvloeden : de oude Duitse „overrompeling” en de Brabantse elementen, welke laatste nog steeds binnendringen uit het economisch veel belangrijker centrale gebied van het moderne België. Het geheel vormt een uitstekend

geslaagde synthese, op materiaal uit de eerste hand berustend. Het is echter jammer dat een dergelijk onderzoek gepubliceerd wordt in een feestalbum door een provinciaal genootschap uitgegeven (zonder naam van uitgever) en zo voor vele neerlandici zal onbereikbaar blijven (52).

J. L. PAUWELS schreef een woordgeographische studie over de namen van *De Vlierboom in de Zuidnederlandse Dialecten*: de namen *vlieder* (*vliender*), *vlier* gaan terug op een oude samenstelling met als tweede lid een vorm die identisch is met Eng. *tree*; alleen Zuid-Limburg heeft *hew-lenteer* (met hetzelfde element als tweede lid); hierbij komen sporadisch benamingen voor, die aan de uit vlierhout vervaardigde proppenschieter herinneren (53).

G. G. KLOEKE bespreekt de namen van *De Ruif* in Noord- en Zuid-Nederland; het kaartje betreft alleen het noord-oostelijke deel van het taalgebied: een novum is het gebruik van de (rechthoekige) Mercator-projectie om redenen van praktische aard, die de auteur naar wij vernemen, elders zal toelichten (53).

Aansluitend bij de bespreking van de *schommel*-namen in de noordoostelijke dialecten (*Hand.*, XXIV, 1950, 153) behandelt H. ENTJES *De schommel in N. O.-Overijsel*: in het veengebied werd *tolter* ingevoerd door de veenarbeiders, afkomstig uit N. W.-Overijsel en Z. O.-Friesland; in het Zuiden vinden we een *toeter* (resp. *toekter*)-gebied in het noorden van West-Vlaanderen. Dit kinderwoord vertoont een zo enorme variëteit van namen, dat het wel een uitvoerig onderzoek zou verdienen (55). Terloops vestigen we de aandacht op het methodologisch zo belangrijke opstel van K. JABERG, *Géographie linguistique et expressivisme phonétique: Les noms de la balançoire en portugais* in *Revista portuguesa de filologia*, I (1947) 1-44.

Als aanvulling bij het opstel van W. MITZKA over de Duitse sprinkhaan-namen (*Hand.*, XXV, 1951, 386) deelt

J. DAAN bijzonderheden mee over *De „Sprinkhaan” in de Nederlandse dialecten*; schr. heeft uit het materiaal de indruk gekregen dat *sprinkhaan* geen echt dialectwoord is, maar wellicht overgenomen werd uit de taal van de Bijbel, nl. in de tijd toen het lezen van de Bijbelvertalingen de protestanten met dit woord vertrouwd maakte (56).

Een verschijnsel uit de morfologie wordt geographisch behandeld door G. VAN DEN BERGHE, *Het subject-pronomen van de 2^e pers. plur., enclise*. Het materiaal komt uit vragenlijst 9 van de Zuidnederlandse Dialectcentrale. We wensen uitdrukkelijk te vermelden dat noch deze Dialectcentrale, noch de auteur van het opstel enige schuld hebben aan het feit dat het kaartje zo lelijk en onduidelijk is uitgevallen (57).

Onder de titel *Oostnederlandse Taalproblemen* heeft K. HEEROMA een breed opgezette synthese ontworpen van de taalstratigraphie van de noord-oostelijke gebieden. In een algemene inleiding betoogt hij dat het Oostnederlandse gebied een eigen karakter heeft en niet steeds moet gezien worden als een invloedssfeer van Oost of West. In de drie opstellen, die hierop volgen, worden dan behandeld: het ontstaan van het Gronings (niet minder dan zes taallagen worden onderscheiden en „afgepeld”), *gaffel* en *vork* (als benamingen van de hooivork), de benamingen van de *knieholt* (deze kaart weerspiegelt volgens schr. de twee kerngebieden, het Brabantse en het Gelderse, vanwaar de frankisering resp. naar het Zuiden en naar het Noord-oosten is uitgegaan) (58).

Voor Zuid-Afrika moeten we de aandacht vestigen op een eerste reeks *Taalgeografiese Studies* van A. COETZEE, nl. *Die Ontwikkeling van Vormvastheid in enkele Afrikaanse Woorde met 'n a/e-Wisseling*: na een historisch overzicht van de taalgeographische belangstelling in Zuid-Afrika deelt schr. historisch materiaal mee over het behandelde

verschijnsel en bespreekt dan de geographische verspreiding van de *e/a*-wisseling aan de hand van een vijftiental kaarten, in woorden met *e/a* in verschillende posities; ten slotte tracht hij de factoren, die deze vormvastheid hebben bewerkt, aan te geven. Dit boek is de eerste publicatie van het Bureau vir Taal- en Volkskundige Navorsing door A. COETZEE in 1941 aan de Universiteit van de Witwatersrand opgericht. Over de grondkaart, die door dit Bureau wordt gebruikt en over de „Waarnemingsposte” waarover het beschikt, wordt een en ander in een *Aanhangsel* meegedeeld (59).

We mogen niet nalaten hier nogmaals de aandacht te vestigen op de pogingen, die gedaan worden om een Noord- en Zuidnederlandse Volkskunde-Atlas tot stand te brengen: P. J. MEERTENS hield op het Gentse Congres voor Heemkunde (25 Febr. 1951) een lezing over de organisatie van het volkskundig onderzoek door de Volkskunde-Commissie te Amsterdam (60). Deze voordracht kon de Vlaamse volkskundigen eindelijk er van overtuigen dat, zoals de redactie van het tijdschrift *Ons Heem* het uitdrukt „een Nederlandse volkskunde-atlas zich zou moeten uitstrekken over het gehele Nederlandse taalgebied en dus niet door de Nederlands-Belgische rijksgrens, maar door de Vlaams-Waalse en Vlaams-Franse taalgrens begrensd zou moeten worden. De Nationale Commissie voor Folklore heeft reeds een begin gemaakt met een volkskunde-enquête door het uitzenden van een eerste vragenlijst, zodat de Nederlandse Volkskunde-Atlas voor Noord en Zuid in wording is (61). Wegens hun methodologisch belang citeren we hier ook de volgende taalgeographische publicaties van het Marburgse Taalatlasbureau: W. MITZKA gaf de eerste aflevering uit van de *Deutscher Wortatlas*; ze bevat 16 kaarten (62); de verschillende soorten van woordkaarten behandelt hij in een opstel, getiteld *Grundzüge der deutschen Wortgeogra-*

phie (63); ten slotte vergelijkt hij systematisch de methodes toegepast in de *Deutscher Sprachatlas* en in de *Deutscher Volkskundeatlas* (64).

In Zwitserland werd begonnen met de publicatie van de *Atlas der schweizerischen Volkskunde*, bewerkt door P. GEIGER en R. WEISS. De publicatie bestaat uit drie gedeelten: de kaarten (op pausenpapier en in kleurendruk), de commentaar bij de kaarten (in losse vellen) en een *Einführung* over methode, materiaal enz.; er zullen 256 kaarten verschijnen in afleveringen van 16 kaarten, de commentaar zal ongeveer 1000 blz. beslaan (65).

Tevens wijzen we er op dat de bewerker van de Duits-Zwitserse taalatlas R. HOTZENKÖCHERLE de vroegere door A. BACHMANN uitgegeven *Beiträge zur schweizerdeutschen Grammatik* (20 delen) thans voortzet onder de titel *Beiträge zur schweizerdeutschen Mundartforschung*: aan de woordenschat, de *Sachkunde* en de taalgeographie zal nu in de eerste plaats aandacht worden geschonken, al zullen klanken vormleer niet geheel worden ter zijde gelaten; tot nu toe verschenen er vier delen (66).

Ook in Indonesië verscheen een taalatlas, nl. de *Dialect-Atlas van Lombok* door A. TEEUWEN, een leerling van K. HEEROMA (67).

In lossere verband met het dialectonderzoek staan de taalgrensstudies: een samenvatting van hetgeen tot nu toe voor het wetenschappelijk onderzoek van de Nederlands-Franse taalgrens werd gedaan geeft M. VALKHOFF onder de titel *Prologomènes* (68).

Over de *Problèmes relatifs à l'origine de la frontière linguistique germano-romane* publiceerde A. BOILEAU een opstel: de historische, toponymische, archaeologische en linguïstische vragen worden behandeld (69).

VI. Woordenschat. — Het grote *Gentse Woordenboek* van L. LIEVEVROUW is in 1951 gevorderd tot de letter P, zodat de eindpaal in het zicht is (70).

Een woordenboekje met teksten van *Het Tessels* verscheen van de hand van S. KEYSER; het vormt deel II van de *Nieuwe Noord- en Zuidnederlandse Dialectbibliotheek* (71).

E. VRIJDAG zet zijn *Woordenlijst van Mheer-Banholt* geregeld voort (72).

W. ROUKENS deelt bijzonderheden mee over *Geschiedenis en Problematiek* van het Nederlands-Limburgs woordenboek, waarvoor vóór Wereldoorlog II materiaal werd verzameld (73).

E. BLANCQUAERT geeft een lange lijst van *Vergelijkingen in het dialect van Opdorp*, met commentaar (74).

Ongeveer tegelijk behandelde B. KOK hetzelfde onderwerp, nl. *Graad-uitdrukkingen in die Volkstaal voor het Afrikaans* (75).

L. GROOTAERS wijdde een paar bladzijden aan het lexicologisch werk, dat J. LINDEMANS op het gebied van de Brabantse dialectstudie leverde (76).

Thans komen de talrijke opstellen aan de beurt die slechts één of een paar woordproblemen behandelen.

J. BROEKHUYSEN brengt het Oostnederlands *Verspochten* „bederven” samen met *spog* „speeksel” (77).

A. P. J. BROUWERS verklaart hoe J. J. MAK het Zeeuwse *harrelen* [a:rələn] „verzamelen van losse vlasstengels” als *adelen* heeft kunnen noteren (78).

J. GRAULS behandelt *Vlaaien, taarten en toerten* zowel volks- als taalkundig (79).

J. LEENEN wijst er op dat Limburgs *schalie* „lei” en *schalij* „geplaveid achterpleintje” moeten uiteengehouden worden (80).

J. J. MAK geeft een terechtwijzing bij het lemma *be-*

voegen uit het Mnl. W., dat eigenlijk *bewuegen* moet zijn en nog bij DE BO voorkomt met de betekenis „besturen, leiden” (81).

Dezelfde verklaart *De oorsprong van rooi* (= *ellende*) uit het Ofr. *desroi, derroi*; *rooi* komt nog in West-Vlaanderen voor (82).

J. NAARDING geeft naar aanleiding van „Hij ging en kocht een zevenscot” uit GEZELLE's *Boerke Naas* een aantal voorbeelden uit dialecten waar *heengaan* „te werk gaan” betekent (83).

J. L. PAUWELS geeft *Aarschotse dialectische synoniemen* van zeer (bijwoord) (84) en van het figuurlijk gebruik van *dik* en *dikte* (85).

Dezelfde geeft een aantal voorbeelden van *Hoofd in relictvormen* in het Aarschotse dialect (86).

Een paar van deze samenstellingen met *hoofd-* worden door J. LEENEN op andere wijze verklaard (87).

J. SOETE illustreert met zeer talrijke voorbeelden de verschillende betekenis-nuances van de Westvlaamse vormen van *Mannen, Mensen en Lieden* (88).

CHR. STAPELKAMP behandelt weer een aantal Groningse woorden: *juchtern* „stoeien”, *drouwn, drouwn* „dreigen, van plan zijn”, *dienn, dieneg* „dik worden”, *stoens(k)* „nors, stug”, *swiemsloagereg* „duizelig”, *weep* „nijdig (paard)”, *zeubrann* „het zuur, het opbreken van de maag” (89).

Dezelfde bespreekt de woorden *brantkoorn, crockezaet, krok, hooikrok* in verband met de betekenis, die in de parabool van de zaaier (Math. 13, vs. 25) aan Gr. *zizania* moet gegeven worden (90).

Dezelfde betoogt dat Gronings 's *warreldoags* geen assimilatie is van *werkdag* maar van *werkendag* > *werkel-dag* (91).

Dezelfde tracht *vresseem, vreissem* „puist” uit de Neder-

saksische dialecten te identificeren met Mnl. *vreessam* „vreselijk”; in het eerste lid van *ooshout* „hout, waaraan de strengen van het paardentuig worden vastgemaakt” ziet hij *oor* „dat de oorspronkelijke Germ. *s* bewaard [heeft]”, vgl. Hgd. *Öse*; KLUGE-GÖTZE¹⁵ verklaart *Öse* echter op andere wijze (92).

Dezelfde geeft geregeld *Frisiaca* in het Friese tijdschrift *It Beaken*, waarbij ook Nederl. dialectwoorden ter sprake komen (93).

Tussen K. HEEROMA (94) en F. DE TOLLENAERE (95) wordt de discussie over de etymologie van *varken* voortgezet.

A. WEYNEN publiceert in het Brabantse dagblad *De Stem* geregeld korte, vulgariserende stukjes over dialectwoorden onder de titel „Uit eigen Hof” (96).

J. WAUTERS deelt bijzonderheden mede over de ouderdom van het Tiense gebruik met Kerstmis een *Toteman* te bakken, d. w. z. een langwerpige krentenbrood met twee ronde aanhangsels: „toten”; het midden en de toten zijn met witte aarden schijven versierd. Schr. geeft oudere vormen van het woord en tevens voorbeelden van het figuurlijk gebruik; de Waalse *cognous de Nowé* (Noël) zijn helemaal van dezelfde aard (97).

Wij noemen thans enkele opstellen over spreekwoorden en zegswijzen.

J. GRAULS heeft het over de zegswijze *Op zijn kaak slaan* „zich iets onrechtmatig toeëigenen”, die ook door P. Brueghel wordt afgebeeld. Schr. brengt ze samen met Ofr. *cacher* „een recht heffen” (98).

J. NAARDING bespreekt *Over de puthaak trouwen* en citeert oudere plaatsen hiervoor (99).

W. H. DINGELDEIN geeft een laatste lijst *Spreekwoorden en Zegswijzen uit Denekamp en naaste Omgeving* (100).

J. DUPONT geeft volgens zijn nieuwe methode, die hij

Le chaînon sémantique ternaire, noemt (101) de verklaring van *De gebraden haan withangen* (102) en *Violen laten zorgen* (103).

Over Nederlands - Romaanse wisselwerking schreef J. HERBILLON een zeer uitvoerige commentaar bij het werk van L. GESCHIERE, *Éléments néerlandais du wallon liégeois* (104).

Over de Franse invloed op de taal van de 18e eeuw handelt H. J. VIEU-KUIK, *Het gebruik van Franse Woorden door Wolff en Deken*: in dit eerste deel worden besproken: *Woorden, die Betrekking hebben op den Mens in zijn Verhouding tot den Evenmens*; deel II is nog niet verschenen (105).

L. REMACLE verklaart de eigenaardige Luikerwaalse naam van de lente à *four-èhant* als *au fors issant* en terecht verwerpt hij alle vroegere hypothesen; deze konden maar ontstaan omdat niemand dacht aan het Zuid-nederlandse dialectische *uitkomen* „lente”. Uit de kaart van *lente* blijkt echter dat *uitkomen* bijna verdwenen is uit onze oostelijke dialecten (de burens van het Luikerwaals), maar elders nog springlevend is. We hebben hier dus een duidelijke „calque linguistique”; welk van beide als model diende willen we hier niet nagaan (106).

We vestigen ten slotte de aandacht op de nieuwe rubriek *Brabantse woorden* in het tijdschrift *Eigen Schoon en De Brabander*; de lezers blijken zeer grote belangstelling te hebben voor lexicographische problemen.

Een paar Zuid-Afrikaanse woordstudies vermelden we hier nog: R. UNGERER bestudeert *Die invloed van die mielibedrijf op die taal van die boere*; de gierstcultuur is in een deel van Zuid-Afrika van het grootste belang (107).

H. H. SCHULZ zet de *Moeilikhede met Plantname** uiteen,

* In de titel evenals in de jaarinhoud van het tijdschrift staat bij vergissing *plekname* gedrukt.

o. a. hetgeen J. L. PAUWELS, *Polygonomie bij Bloemnamen* heeft genoemd (*Leuv. Bijdr.*, XXVIII, 1936, 49-60) (108).

Voor de studie van de andere volkstaalvormen zijn een paar studies van belang.

R. FONCKE heeft het over „Kaliote af” : dit *kaliote* vertoont talloze varianten, vooral in de voortonige syllabe, waarvan de *a* niets anders is dan een phonologische variante van de *schwa* (zie hierboven blz. 95 het opstel van A. C. BOUMAN). *Kaliote* is het Ofr. *cueillote* „het inzamelen van de belasting” (109).

C. DE BAERE bespreekt een aantal voornamen (*Hannen, Hughe, Fluere, Claes, Maeyken*, enz.) die reeds vroeg schimpnamen zijn geworden (110).

Het groots opgevatte *Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen*, waarin ook Nederlands materiaal is verwerkt, wordt voortgezet ; aflev. 10 behandelt de meeste met D beginnende namen (111).

VII. Teksten. — A. WEIJNEN publiceert een paar *Brieven in Bergen-op-Zoom's Dialect* en levert commentaar hierbij (112).

Zoals elk jaar brengen sommige tijdschriften dialectteksten, o. a. *Driemaandelijkse Bladen, Eigen Schoon en De Brabander, Veldeke*, enz.

Voor de oudere volkstaal vestigen we de aandacht op een verzameling Zuidlimburgse teksten uit een pas ontdekt handschrift der 15^e eeuw, uitgegeven en ingeleid door L. INDESTEGE (113).

M. GYSSELING publiceerde *Een Rentmeestersrekening voor een Gents Patriciër* uit de eerste helft van de 14e eeuw (114).

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, De Nederlandse Dialectstudie in 1950, *Hand. Top. Dial.*, XXV (1951), 373-401.

(2) E. LEGROS, La philologie wallonne en 1950, *Hand. Top. Dial.*, XXV (1951), 191-258.

(3) Bibliographie linguistique de l'année 1948, xxiv-261 p. — Bibliographie linguistique de l'année 1949, xxiv-283 p., Utrecht-Brussel, Het Spectrum, 1951.

(4) Nationale Commissie voor Folklore, Vlaamse Afdeling, *Jaarboek III*, 1949-1950, Brussel, Ministerie v. Openb. Onderwijs, 1951, 97 blz.

(5) *Verslag van de Dialecten-Commissie* der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen over 1950, Amsterdam, 1951, 6 blz.

(6) *Verslag van de Volkskunde-Commissie* der Kon. Nederl. Akademie van Wetenschappen over 1950, Amsterdam, 1951, 3 blz.

(7) *Verenigingsnieuws* van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek, Nrs. 85-87, 1951.

(8) *Neerlands Volksleven*. Adres van de redactie : Dr. Tj. W. R. de Haan, Klein Persijnlaan 39, Wassenaar. Fl. 1,50 per jaar.

(9) A. WEIJNEN, De Dialecten ; in *Handboek der Geografie van Nederland*, Deel II, Zwolle, Tijl, 1951, 317-363.

(10) J. KLATTER, Enige algemene kenmerken van het Gronings, *Driem. Bladen*, III (1951), 1-3.

(11) J. TANS, Dialectverhoudingen in Nederlands Limburg, *Veldeke XXV* (1950-51), 33-38.

(12) J. MOORS, De litteraire Werken als Bronnen voor de Kennis van het Limburgs tot de 15^e eeuw. *Tijdschr. voor Levende Talen*, XVII (1951), 49-57.

(13) H. ARINK, Provincialismen in het Oosten, *Driem. Bladen*, III (1951), 17-19.

(14) G. G. KLOEKE, Over Provincialismen, *Driem. Bladen*, III (1951), 109-116.

(15) W. ROUKENS, Regionalisme en Volkscultuur. Openbare Les, Nijmegen, Dekker en Van de Vegt, 1951, 39 blz.

(16) A. VAN LOEY, De l'état actuel de la philologie néerlandaise. *Ac. roy. de Belgique, Bull. de la Classe des lettres et des sc. mor. et polit.*, 5e Série, Tome XXXVII, 155-168.

(17) J. LEENEN, Taal of Tongval, *Taal en Tongval*, III (1951), 49-66.

(18) P. POST, Bilinguïsme in Nederland, Groningen, Wolters, 1951, 40 blz. (*Paedag. Monographieën*, I).

(19) P. POST, Over de Woordenschat van zesjarige kinderen in tweetalig Friesland, Groningen, Wolters, 1951, 79 blz. (*Meded. v. h. Nutsseminarium voor Paedagogiek aan de Univ. van Amsterdam*, Nr. 49).

(20) G. G. KLOEKE, Gezag en Norm bij het Gebruik van Verzorgd Nederlands, Amsterdam, Meulenhoff, 59 blz.

(21) L. P. HEIBERG, Taal- en denkvormen van die Gansbaaise Vissers, *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, VII (1950-51), 134-145; VIII (1951-52), 29-40.

(22) P. A. OPPERMAN, Die Spreektaal in Noordwest-Kaapland, *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, VIII (1951-52), 27-28.

(23) *Zeitschrift für Mundartforschung*, XX (1951-52), Wiesbaden, Fr. Steiner Verlag.

(24) F. J. P. PEETERS, Het Klankkarakter van het Venloos. Nijmegen, Centrale Drukkerij, 1951 (Diss.), VIII-174 blz.

(24) A. WEIJNEN, De studie van de dialectklank verfrist, *Taal en Tongval*, III (1951), 117-120.

(25) H. C. LANDHEER, Het Dialect van Overflakkee. Klank- en Vormleer, Assen, Van Gorcum, 1951, xv-88 blz. (*Taalk. Bijdr. van Noord en Zuid*, IA).

(26) A. WEIJNEN, Ooltjensplaats dialectonderzoek, *Taal en Tongval*, III (1951), 105-108.

(27) K. HEEROMA, Ontspoorde Frankisering, *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 81-96.

(28) G. WINNEN, De Ogm. *ai* vóór Umlautsfaktor in het Tiens Dialect. Een fonetisch, geografisch en historisch onderzoek ; met 7 ktn. Bij de auteur : Adr. Donystr., 13, Tienen.

(29) M. HOEBEKE, Nog steeds de palatalisatie van Germ. *a* > *e* vóór gutturaal en labiaal in de Zuidnederlandse dialecten, *Taal en Tongval*, III, 121-127.

(30) H. VANGASSEN, „Zullen” in het Hertogdom Brabant, *Album J. Lindemans*, Brussel [1951], 355-362.

(31) B. FADDEGON, Analyse van een Amsterdamse klankwet, *Album L. Kaiser*, Alphen a. d. Rijn, Samsom, 1951, 26-30.

(32) E. BLANCQUAERT et C. TAVERNIER-VEREECKEN, Systèmes phonologiques et mots d'emprunt franco-néerlandais, *Mélanges A. Dauzat*, Paris, D'Arthey [1951], 42-46.

(33) FR. VAN COETSEM, Hoe de Fransen onze *g* horen, *Taal en Tongval*, III (1951), 32.

(34) E. BLANCQUAERT, Opdorpians, II. Invoeging van *d* in zinsverband, *Taal en Tongval*, III (1951), 13-19.

(35) E. BLANCQUAERT, Occlusief, explosief, etc, *Album L. Kaiser*, Alphen a. d. Rijn, Samsom, 1951, 17-25.

(36) A. R. HOL, Enkele Opmerkingen over de uitspraak van de *r*, *Album L. Kaiser*, Alphen a. d. Rijn, Samsom, 1951, 47-53.

(37) B. G. J. ZWEERINK, Brouwen in de Achterhoek, *Driem. Bladen*, III (1951), 127-128.

(38) J. WILS, Pleidooi voor het Accent, *Album L. Kaiser*, Alphen a. d. Rijn, Samsom, 1951, 89-94.

(39) A. VAN LOEY, De sifflante à chuintante ou prépalatale, *Hand. Top. Dial.*, XXV (1951), 270-277.

(40) FR. VAN COETSEM, Over en naar aanleiding van een Nieuwfrise Anlautwijziging, *Handel. v. d. Zuidned. Maatsch. v. Taal- en Letterk. en Geschied.*, V (1951), 89-93.

(41) A. R. HOL, *Hij*, Nog een vorm van het encliticum, *N. Taalg.*, XLIV (1951), 179-181.

(42) P. C. PAARDEKOOPEL, Het getal als grammatische categorie in het ABN. *N. Taalg.*, XLIV (1951), 203-213.

(43) C. B. VAN HAERINGEN, Genusverandering bij stofnamen, *N. Taalg.*, XLIV (1951), 7-14.

(44) C. B. VAN HAERINGEN, Merkwaardige vormen van de werkwoorden *doen, gaan, slaan, staan* en *zien*, *Driem. Bladen*, III (1951), 89-95.

(45) J. POORTMAN, Merkwaardige deelwoorden in Z. W.-Drente, *Driem. Bladen*, III (1951), 117-118.

(46) A. C. BOUMAN, Het Nederlandse voorvoegsel *ka-*, *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 97-128.

(47) J. L. PAUWELS, De Voorzetsels *in* en *op* in Plaatsaanduidingen, *Album J. Lindemans*, Brussel [1951], 333-338.

(48) G. A. VAN ES, Syntactische vormen van de concessieve modaliteit in het Nederlands, *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 253-295.

(49) A. E. MEEUSSEN en V. F. VANACKER, De dubbele werkwoordgroep, *N. Taalg.*, XLIV (1951), 36-50.

(50) A. WEIJNEN, Taalgeografie en interne Taalkunde, Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers-Mij., 1951, 28 blz. (*Bijdr. en Meded. der Dialecten-Commissie van de Kon. Ned. Ak. v. Wet.*, XII).

(51) A. R. HOL, De oude IJselstreek een Grensgebied, II, *Driem. Bladen*, III (1951), 41-44.

(52) A. STEVENS, De Evolutie van de Haspengouwse

Streektaalen. Limburgs Haspengouw, *Bundel Opstellen uitg. bij gelegenheid van de 100^e verjaring der stichting van het Kon. Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap te Tongeren*, 1951 (Secret. P. Musyck, Maastrichterstraat, Tongeren).

(53) J. L. PAUWELS, De Vlierboom in de Zuidnederlandse Dialecten, *Hand. Top. Dial.*, XXV (1951), 323-338.

(54) G. G. KLOEKE, De ruif, *Taal en Tongval*, III (1951), 1-12.

(55) H. ENTJES, De Schommel in N. O.-Overijssel, *Driem. Bladen*, III (1951), 20-23.

(56) J. DAAN, De „Sprinkhaan” in de Nederlandse dialecten, *Driem. Bladen*, III (1951), 4-5.

(57) G. VAN DEN BERGHE, Het subject-pronomen van de 2^e pers. plur., enclise, *Taal en Tongval*, III (1951), 109-116.

(58) K. HEEROMA, Oostnederlandse Taalproblemen, Amsterdam, Noord-Holl. Uitgevers-Mij. 1951, 43 blz. (*Meded. Kon. Ned. Ak. v. Wet., Afd. Lett.*, N. R. Dl. 14, Nr. 8).

(59) A. COETZEE, Taalgeografiese Studies, I. Die Ontwikkeling van Vormvastheid in enkele Afrikaanse Woorde met 'n a/e-Wisseling, Johannesburg, Universiteit van die Witwatersrand, 1951, 111 blz. en 12 ktn.

(60) P. J. MEERTENS, De Nederlandse Volkskunde-Atlas, *Ons Heem*, IX (1951), 65-70.

(61) Nationale Commissie voor Folklore, Brussel, Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1951, Eerste Vragenlijst.

(62) W. MITZKA, Deutscher Wortatlas, Giessen, Schmitz, 1951, Grundkarte, 16 Ktn, 9 + 36 S.

(63) W. MITZKA, Grundzüge der deutschen Wortgeographie, *Wirkendes Wort*, I (1950-51), 12-22.

(64) W. MITZKA, Die Methodik des Deutschen Sprach-

atlas und des Deutschen Volkskundeatlas, *Hessische Blätter für Volkskunde*, XLI (1950), 134-149.

(65) P. GEIGER und R. WEISS, Atlas der schweizerischen Volkskunde, II. Lief. 1 (16 ktn). — Kommentar, II, 1-83. — Einführung in den Atlas der schweizerischen Volkskunde, xv-110 blz., Erlenbach-Zürich, Rentsch, 1950.

(66) Beiträge zur schweizerdeutschen Mundartforschung hrsg. von R. HOTZENKÖCHERLE, I-IV, Frauenfeld, Huber.

(67) A. TEEUWEN, Dialect-Atlas van Lombok (Indonesia), Djakarta, Biro Reproduksi Djawatan Topografi, 1951, VII blz. en 78 ktn.

(68) M. VALKHOFF, Prolégomènes à une carte de la frontière linguistique franco-néerlandaise, *Mélanges A. Dauzat*, Paris, D'Arthey [1951], 351-366.

(69) A. BOILEAU, Problèmes relatifs à l'origine de la frontière linguistique germano-romane, *Revue de l'Ecole Normale de Nivelles*, VIII, 1951-52, No. 3, 10-13; No. 4, 7-12.

(70) L. LIEVEVROUW-COOPMAN, Gents Woordenboek, Deel II, 1e aflev. N-P, Gent, Kon. VI. Acad. voor Taalen Letterk., 1951, blz. 925-1080 (Reeks VI, Nr. 65).

(71) S. KEYSER, Het Tessels. Inleiding, Vocabulaire en Teksten, Leiden, Brill, 1951, 250 blz. (*Nieuwe Noord- en Zuidned. Dialectbibl.*, II).

(72) E. VRIJDAG, Woordenlijst van Mheer-Banholt. *Veldeke*, XXV (1950-51), 43-44, 61-63; XXVI (1951-52), 11, 23.

(73) W. ROUKENS, Rond geschiedenis en Problematiek van ons Limburgs Woordenboek, *Veldeke*, XXV (1950-51), 19-32.

(74) E. BLANCQUAERT, Opedorpiana. I. Vergelijkingen, *Album J. Lindemans*, Brussel [1951], 161-168.

(75) B. KOK, Graad-uitdrukkinge in die Volkstaal, *Tydskr.*v. Volkskunde en Volkstaal*, VIII (1951-52), 15-20.

(76) L. GROOTAERS, Dr. Jan Lindemans en de Dialectstudie, *Album J. Lindemans*, Brussel, 1951, 81-84.

(77) J. BROEKHUYSEN, *Verspochten, Driem. Bladen*, III (1951), 51-53.

(78) A. P. J. BROUWERS, *Adelen, Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 296-297.

(79) J. GRAULS, *Vlaaien, taarten en toerten, Het Volk, Ons Zondagblad*, 29 Oct. 1951.

(80) J. LEENEN, *Schalie en schalij, Taal en Tongval*, III (1951), 34-35.

(81) J. J. MAK, *Bewuegen, Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 187-191.

(82) J. J. MAK, De oorsprong van rooi, *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 298-302.

(83) J. NAARDING, „Hij ging en kocht een zevenscot”, *N. Taalg.*, XLIV (1951), 342-344.

(84) J. L. PAUWELS, Dialectische Synoniemen van zeer (bijwoord), *Taal en Tongval*, III (1951), 75-80.

(85) J. L. PAUWELS, Uitdrukkingen met dik-dikte, *Taal en Tongval*, III (1951), 91-92.

(86) J. L. PAUWELS, *Hoofd in Relictvormen, Taal en Tongval*, III (1951), 86.

(87) J. LEENEN, Af te schrijven hoofd-relikten? *Taal en Tongval*, III (1951), 128-129.

(88) J. SOETE, Over Mannen, Mensen en Lieden, *Taal en Tongval*, III (1951), 36-43.

(89) CHR. STAPELKAMP, Groningse Woorden, *Taal en Tongval*, III (1951), 20-31.

(90) CHR. STAPELKAMP, *Brantkoorn — Crockezaet — Krok — Hooikrok, Taal en Tongval*, III (1951), 87-90.

(91) CHR. STAPELKAMP, 's Warreldoags, *Driem. Bladen*, III (1951), 37-40.

(92) CHR. STAPELKAMP, *Vresseem - vreissem, Ooshout*,

Tijdschr. voor Ned. Taal- en Letterk., LXVIII (1951), 68-75.

(93) CHR. STAPELKAMP, *Frisiaca*, VI, VII, VIII, *It Beaken*, XIII (1951), 110, 126, 162.

(94) K. HEEROMA, *Andermaal varken*, *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 180-186.

(95) F. DE TOLLENAERE, *Nogmaals „De etymologie van varken”*, *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXVIII (1951), 303-312.

(96) A. WEIJNEN, *Uit eigen Hof*, *De Stem*, 1950-51, *passim*.

(97) J. WAUTERS, *De Toteman te Tienen*, *De Brabantse Folklore*, XXII, Sept. 1950, 9 blz.

(98) J. GRAULS, *Uit de Spreekwoorden van Pieter Brueghel. „Hij speelt op die kake”*, *Dietse Warande en Belfort*, 1951, 493-500.

(99) J. NAARDING, *Over de puthaak trouwen*, *Driem. Bladen*, III (1951), 119-121.

(100) W. H. DINGELDEIN, *Spreekwoorden en Zegswijzen uit Denekamp en naaste Omgeving*, *Driem. Bladen*, III (1951), 30-32.

(101) J. DUPONT, *Le chaînon sémantique ternaire. Une méthode étymologique pour la détection des calques avec confusion d'homonymes*, *Hand. Top. Dial.*, XXV (1951), 279-321.

(102) J. DUPONT, *Bakkersbrasem. De gebraden haan withangen*, *Taal en Tongval*, III (1951), 67-74.

(103) J. DUPONT, *Violen laten zorgen (treuren) of over het „Mesje van Jantje” in de semantiek*, *Taal en Tongval*, III (1951), 97-104.

(104) J. HERBILLON, *Éléments néerlandais du wallon liégeois*, *Les dialectes belgo-romans*, VIII (1950), 16-26, 65-89.

(105) H. J. VIEU-KUIK, *Het Gebruik van Franse Woor-*

den door Wolff en Deken, Arnhem, Van der Wiel, z. j., 268 blz.

(106) L. REMACLE, La formation de l'expression à foûr-èhant „au printemps”, *Les dialectes belgo-romans*, VIII (1950), 1-15.

(107) R. UNGERER, Die invloed van die mielibedrijf op die taal van die boere, *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, VIII (1951-52), 25-26.

(108) H. H. SCHULZ, Moeilikhede met plantname, *Tydskr. v. Volkskunde en Volkstaal*, VII (1950-51), 67-101.

(109) R. FONCKE, „Kaliote af”. Kommentaar bij een Laat-Middelnederlands kwatrijn, *Versl. en Meded. van de Kon. Vl. Acad.*, 1951, 95-112.

(110) C. DE BAERE, Van Voornaam tot Schimp- en Spotnaam, *Album J. Lindemans*, Brussel, 1951, 131-144.

(111) H. MARZELL, Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen, Lief. 10 (*daboecia-draba*), Leipzig, Hirzel, 1951, 160 kol.

(112) A. WEIJNEN, De zogenaamde „Brieven in Bergenop-Zoom's Dialect”, *Taal en Tongval*, III (1951), 81-85.

(113) L. INDESTEGE, Middelnederlandse geestelijke Gedichten, Liederen, Rijmspreuken en Exempelen, Gent, Kon. Vl. Ac. voor Taal- en Letterk., 111 blz. (Reeks III, Nr. 33).

(114) M. GYSSELING, Een rentmeestersrekening voor een Gents patriciër uit de eerste helft van de 14^e eeuw, *Bull. de la Comm. roy. d'Histoire*, CXVI (1951), 245-265.